

MILLIY KOLORIT VA MADANIYAT

Suvanov Husniddin Norqulovich
Denov tadbirkorlik va pedagogika
institute rektor yordamchisi

Tel: +998977868805 E-mail: hsuvanov@tersu.uz

Annotatsiya

Maqolada madaniyat, milliy kolorit va milliy nutqning badiiy asarda namoyon bo'lishi yoritib berilgan. Madaniyatning kolorit bilan uyg'unligi asosli fikrlar bilan keltirilgan. Yosh o'zbek nasrda ijodkorlarning badiiy asarlarida milliy ruhga va milliy xarakter g'oyaviy jihatdan ifodalanishi ochib berilgan.

Kalit so'z: Madaniyat, badiiy asar, xalqonalik, tili, milliy kolorit, milliy ruh.

Abstract

The article highlights the manifestation of culture, national color and national speech in the artistic work. The combination of culture and color is presented with reasonable ideas. Young Uzbek prose reveals the ideological expression of the national spirit and national character in the artistic works of creators.

Key words: Culture, artistic work, folklore, language, national color, national spirit.

Аннотация

В статье освещается проявление культуры, национального колорита и национальной речи в художественном произведении. Сочетание культуры и цвета представлено разумными идеями. Молодёжная узбекская проза раскрывает идейное выражение национального духа и национального характера в художественных произведениях творцов.

Ключевые слова: Культура, художественное творчество, фольклор, язык, национальный колорит, национальный дух.

“Madaniyat” arabcha “madaniyat” - madinalik, shaharlik ta'lim-tarbiya ko'rganlik – kishi ma'osida keladi. Madaniyat insonlarning tabiatni, nutqiy faliyat, borliqni o'zlashtirish jarayonida yaratgan moddiy hamda ma'naviy boyliklardir. Shuningdek, tarixda foydalangan milliy boyliklarimizni, qadryatlarni, tarixiy obidalarni, urf-odatlarini saqlab qolish va ularni shu millat uchungina rivojlantirish. Madaniyat tushunchasi ilk bor Mark Tuli Sitseronning “Tuskulan qo'lyozmalari” (er. av. 45 y.) asarida qo'llay boshlagan. G'arbda madaniyat (kultura) atamasi nemis yuristi Samuel Pufendorf (1632 1694) tomonidan XVII asrda iste'molga kiritgan bo'lib, fransuz ma'rifatparavarlari tomonidan ommalashtirilgan. Rossiyada bu atama XIX asrning o'rtalariga iste'molda bo'la boshladi. Madaniyatni faqatgina inson bilan tasavvur qilsa bo'ladi. Madaniyat - inson faoliyatining bosh mezonidir. Insonlar faoliyati davomida

madaniyat shakllanganini e'tirof etishimiz mumkin. "Madaniyat — insondagi yetuk fazilatlarining madaniylashuvi orqali amalga kiritilishini kuzatamiz. "Madaniyat" tushunchasini odatda san'at, fan va din tushunchalari bilan chegaralanishi maqsadga muvofiq emasligini aytishimiz mumkin. Zero, madaniyat tushunchasi ostida muayyan millatning tarixi, mentalitetiga xos ko'rinishlari ifodalanadi. Millat etikitning asl mohiyati ochib beriladi. Madaniyat harqanday millatning hayotida o'ziga xos o'rin tutadi. E. Sepir fikri bilan aytganda, jamiyatning faoliyat va fikrlash tarzini madaniyat belgilasa, aynan qanday fikrlashini til belgilaydi. Bu esa tilga nafaqat madaniyatdan mustaqillik maqomini beradi, balki ularning o'zaro munosabatiga belgilovchilik ahamiyatini ham yuklaydi¹. Madaniyat orqali millat nutqiy faoliyatning o'rinli ko'rinishi maqsadga muvofiqdir. Nutq qalb ko'rinishining asosiy shaklidir. Qalb esa badiiy adabiyot bilan hamnafas yashaydi. Badiiy adabiyotda orqali ramziy belgilar ko'p. Madaniyat va milliy kolorit xalqning yuzidir. Xalq yashar ekan milliy madaniyati va milliy koloriti bevosita yashayveradi. Millatning o'zigagina taalluqli bo'lgan belgilari bo'ladi. Shu belgilarga ko'ra, millatning ichki va tashqi xarakterli madaniyatini ko'rsatib beradi. Bundan aytishimiz mumkinki, madaniyat va milliy kolorit bevosita uyg'un tushunchadir. Milliy kolorit ham madaniyatning mohiyatili belgilaridandir. Buni teran anglashimiz mumkinki, insondagi madaniyat va milliy kolorit sivilizatsiyaning ramziy belgilaridan ekanligini ko'ramiz va uyg'unlikda ekanini ko'ramiz.

Kolorit tushunchasi bugunga va kelajak uchun boshlang'ich poydevordir. Koloritning muhim tarkibiy qismidan bo'lgan nutq madaniyati ham yunaltirilgan ijtimoiy hodisa hisoblanib, uning inson va jamiyat munosabatini, shaxs faoliyatining sifat ko'rsatkichi desak bo'ladi. Kolorit pirovard natijasi sifatida milliy ruh, milliy xarakter, milliy urf-odatlar va madaniy boyliklarning yosh ijodkor badiiy asarlarida singdirilishida yaxshi bo'lmoqda. Shuningdek, madaniyatning tarixan qurilish ishlari, savdo-sotiq, hunarmandchilik, ta'lim-tarbiya markazlari, kitob yozish, arxitektura, kitobxonlik, yozuv rivojida muhim omil bo'lganligini ta'kidlaydilar. Milliy kolorit ong hamda til ko'lamining reprezentanti hisoblanadi. Adabiyot, kolorit va etnos mentalikka bevosiga aloqador tugunchalardir. Mentalitet ham o'z navbatida, individ, nutqiy jamoatning kognitiv bazasini tashkil qiluvchi kognitiv qurilmalar strukturalarning ombori sanaladi. Kolorit mentalitet asosining paydo bo'lish yo'li bilan amalga oshadi. Kolorit muayyan xalqning milliy va lisoniy olamni anglashdagi iporaniti hisoblanadi. Kolorit va madaniyat tushunchasini adabiyot fani tomonidan o'rganiladi. Kolorit, ya'ni tarix, adabiyot, falsafa, madaniyatshunoslik, sotsiologiya, psixologiya, antropologiya,

¹ Усмонов Ф. Тил ва тафаккур муносабати ва тилшуносликда антропоцентризм тамойили хусусида. Илмий хабарнома, АДУ, №2 2015 йил. - 94-6.

etnografiya, san'atshunoslik, lingvistika va boshqa bir qator fanlar kesishuvida yashaydi. Kolorit ilmiy bilimlar integrtsiyasini maqsad qiluvchi kompleks gumanitar tushuncha hisoblanadi. Kolorit inson ongida madaniyatning mavjud bo'lish va taraxiy bo'lishi, madaniyatni egallash qonuniyatlarining o'ziga xosligidan iborat. Milliy kolorit nazariy bilimlar sistemasini o'rganuvchi ta'limotdir. Milliy koloritni o'rganish obyekti sifatida qarashning o'ziga xos murakkab tomonlari esa, koloritga nisbatan turfa talqin va yondashuvlarning ko'pligida kuzatiladi. Bugungi kunda milliy kolorit ikki yo'nalishda rivojlanmoqda. Ularning bittasi, gumanitar milliy madaniyatshunoslik bo'lib, madaniyat va uning ichki qonuniyatlari, strukturaviy xususiyatlarini uning: adabiyot, san'at, til, mifologiya, din, ideologiya, axloq, fan singari shakllari misolida o'rganadi.

Milliy kolorit har bir millatning kelib chiqishiga ham bog'liqdir. Etnografik, tarixiylik, etnomadaniyat tushunchasiga ham taalluqlidir. Etnomadaniyatning o'ziga xosligi shundaki, har bir xalq, dunyoni predmetni anglatuvchi tushunchalar tizimi orqali idrok etadi. Demak, ijtimoiy sohalaridagi kognitiv tamoyillarning tobora mustakamlanib borishi evaziga, milliy kolorit va milliy madaniyatning o'rganilish obyektni o'z ko'lamini kengaytirib boradi. Madaniyat va koloritning o'zaro uyg'unligi orqali ijodkor badiiy asar yozadi.

Badiiy adabiyot bir millatning tarixini, ayni vaqtdagi jarayonini xoslik jihatlarini aks ettiruvchi madaniy-ma'rifiy va milliy boylikdir. Badiiy adabiyotni o'tmish, bugun va kelajak ko'zgusi deb uchta so'z bilan ta'riflasakda, lekin shu oddiy so'z zamirida butun bir millatning tarixi, hoziri va ertasi o'z o'rnini topgan bo'ladi. Xo'sh, bitta roman, qissa va hikoyada tarix, buguni va kalajagining jam bo'lishi shart emas. Badiiy asarda yuqoridagi ko'rinishlar har xil metodlarda va badiiy asar qismlarida kelishi mumkin. Milliy madaniyatning, milliy ruhning qanday saviyada badiiy adabiyotga singdirilishi ijodkorning etnomadaniyatni ruhiyatiga jo qilganida. Millatning etnogenez va psixologik kechmishlari, hoziri va ertasiga qaysi jihatdan bog'lanishi ko'zga tashlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. CHARACTERISTIC ASPECTS OF NATIONAL COLOR IN BIBI ROBIA SAIDOVA'S STORY" OQMAYDIGAN TOSH"

H SUVANOV Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and

2. Husniddin, Suvanov. "" ESHMONBEK" QISSASIDA MILLIY RUH TALQINI." BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI (2022): 126-131.

3. Kolorit ijodkorning va xalqning milliy qirralarini ochib berguvchi omildir

HN Suvanov Science and Education 4 (6), 962-965

4. " ESHMONBEK" QISSASIDA MILLIY RUH TALQINI S Husniddin
BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI,
126-131

5. А. Сюун. Ғўбдинтоғ ҳикоялари. Акдмнашр. Тошкент–2005 й. 37 б.

6. Suvanov H. N. et al. Kolorit ijodkorning va xalqning milliy qirralarini ochib berguvchi omildir //Science and Education. – 2023. – Т. 4. – №. 6. – С. 962-965.

8. Husniddin Norkulovich Suvanov Termiz State University Teacher Uzbekistan
ARTISTIC INTERPRETATION OF NATIONAL COLOR IN PROSE OF UZBEK
YOUNG PEOPLE 28.02.2023

9. NATIONAL COLOR AND COMPARATIVE ANALYSIS IN THE WORKS OF
MAHTUMQULI, GAFUR GHULAM AND ANVAR SUYUN

H Suvanov Modern Science and Research 3 (2), 778-781

10. MANIFESTATION OF THE NATIONAL COLOR CHARACTERISTIC OF
THE NATIONAL MENTALITY IN THE WORKS OF BIBI ROBIA'SAIDOVA

H Suvanov Modern Science and Research 2 (10), 210-216